

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisdiednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZS-DOBOKAMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRSÁK:

KISS SÁNDOR ÉS SZABÓ ENDRE.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

VÁRADI KÁROLY.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr. Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krra számítatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakik a belső-középutcában 31. sz. a.); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Gazsi József egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (kurta szappanútcza, 15. sz. a.) küldendők.

A család és különösen az anyák tiszte a nevelésben.

Két hajlék van, melyre érett férfi korában is kedvesen emlékszik vissza az ember: a szülői ház és az iskola. Az élet viharai messze vethetnek mindkettőtől, de ha sok küzdés után csendes boldogságot élvezünk, bizonyára családi körben élvezzük azt, — azon családi körben, melyet, boldogságunk eszközlésére, magunk alapítottunk.

A család és iskola, e kettő az, mi az embert előkészíti az életre. Ezekben lesz az ember a szó nemesebb értelmében emberré; ezek által fogamzának meg lelkünkben ama tulajdonságok, melyeken az élet változtathat ugyan, de melyeket soha ki nem írhat.

E kettő közül is különösen a család az, a mi az ember nevelését eszközli, mert ha az iskolának főjellemvonása a tanítás, akkor a családé a nevelés. A család nevel és oktat, az iskola oktat és nevel. Azért ha valamely nagy és nemes embert áldunk, ki az emberiségnek, a hazának sokat tett: áldjuk a családot is, mely a nagy és nemes tulajdonokat beléoltotta. S méltán is, mert ezek beoltására s általában a nevelésre a családnak van legtöbb eszköze, a legtöbb alkalm. Hiszen a család képezi életünk kiindulási és végpontját. Itt virad ránk létünk hajnala, s bár a viszonyok később kiragadnak is köréből, de már az ifjúkor delén győzedelmeskedik rajtunk a vágy: ismét családot látni magunk körül, s magunk is családot alapítunk.

De valamint a földnek megvan a maga napja, mely áldásos melegével árasztja el azt: úgy a családban is ott van az anya, ki a szeretet melegével

fűzi össze az egész családot, ki, annak lelke fénye, boldogítója. Ezzel azonban nem akarjuk kisebbiteni az atya állását a családban. Neki is megvan a maga működés-köre. Ő a kormányzó, intéző abban; ő a fentartója és gondviselője annak. De van-e magasztosabb lény a földön egy szerető család-anyánál; van-e magasztosabb rendeltetése valakinek az életben, mint a család-anyának?

És valóban, ha a család föladatát tekintjük, rögtön eszünkbe jut az anya is, mint a családnak e tekintetben központja, a család föladatának első végrehajtója. A család kötelessége magában foglalja minden jó anyának kötelességét; jó családot jó anya nélkül, vagy megfordítva, nem képzelhetünk. Vajha minden anya tisztában volna feladatával, hogy lenne mindenik a nevelés látható tényezője, az emberiségnek egy-egy őrző-angyala!

Jó anyák! Legyen hozzátok intézve a család föladatáról szóló e néhány sor, mert kell, hogy ti érezzétek, ti tudjátok első sorban: hogyan kell legdrágább kincseitekből az emberiségnek is kincset nevelni.

Mondám már, hogy a nevelésnek legelső, alapmegvető tényezője a család. De mit tesz nevelni? Nevelni annyit tesz, mint az embert az ember nevére méltóvá tenni, azaz úgy képezni, hogy testi és lelki erői a lehető legteljesebben kifejlődjenek és jóra irányuljanak.

De hogyan lehet jól nevelni? . . . Jól csak akkor fogunk nevelni, ha ismerjük az ember természetét és rendeltetését, s ha annak ismeretéből ennek betölthetésére okosan használjuk föl a rendelkezésünkre álló eszközöket. Ne higgyük a pietistákkal, hogy az ember teljesen rossz, sem a philanthropistákkal hogy teljesen jó; ne ringassuk magunkat az eszmében, hogy az ember csak a föld számára van.

teremtve. Mert természetünk alapjában jó ugyan, de a rosra is hajlandó; rendeltetésünk pedig a tökéletesedés.

S erre is törekszik nevelési rendszerével, már ösztönszerűleg is, csaknem minden család s minden anya. E nevelés azonban gyakran csak is utánzás, vagy hagyományon alapszik; de a nemesebb emberi érzelmek, a gyengéd női kedély, párosulva a helyes gondolkozással, kellő utánjárás után, ez ösztönt és hagyományt mintegy megtisztítva és megneemesítve juttatják érvényre.

Születésünk percétől kezdődik a jó anyáknak irántunk való gondoskodása; születésünk percétől kezdetét veszi nevelésünk. Az édes anya óvó, ápoló, szoktató eljárása képezik a nevelés bevezető részét.

A gondos anya legelső teendője óvólag hatni gyermekére. Eltávolít tehát annak testi fejlődésétől minden káros befolyást; nem engedi a testi erők fejlődését semmi által zavartatni vagy akadályoztatni. A jó anyának száz szemmel kell birnia; ki kell terjesztenie figyelmét a gyermek-szobára, ennek levegőjére, a tisztaságra, világosságra, a gyermek ruházatára, táplálékára, mozgása-, nyugvása- sőt kedélyállapotára is. Ezek csekélynek látszó fontos dolgok, melyek minden művelt anya által figyelembe veendőek volnának. Tűrheti-e egy gondos, jó anya, hogy gyermeke nedves, gőzzel telt gyermek-szobában, fülledt levegőben, sötétség és piszoktól környezve tengődjék? Nem; hiszen a gyermekből következtetünk az anyára. Meg is látszik a gondos anyai kéz nyoma minden mosolygó gyermekben. Vagy nem tartozik-e az anyai gondok közé, hogy a gyermeknek kényelmes, tiszta ruhája, egészséges tápláléka legyen, hogy naponkint eleget mozogjon, mászkáljon, fusson, ugrándozzék; s viszont, ha kell, nyugalma, alvása legyen. De a mi legfőbb, a jó anya vidor kedélyhangulatban tartja gyermekét. Félve őrzi és távol tartja azt minden indulattól és szenvedélytől, s nem önzést, irigységet és boszúvágyat plántál szívébe, hanem szerénységet, megalégedést és emberszeretetet.

De ápolni is kell a gyermeket. Az ápolás is úgy föladata a családnak, mint az óvás. Ápolni pedig úgy ápoljuk a gyermeket, ha fejleszteni igyekszünk testi erőit, s a mikor szükség van rá, helyreállítani törekszünk az esetleg megzavart életműködést.

Legtöbb ápolást igényel az újszülött és a csecsemő, kevesebbet a kisdéd és a gyermek. A beteg gyermeket pedig épen különös gondal kell ápolni.

Azért a betegség legelső jelei, a levertség, étvágyhiány, köhögés, láz se kerüljék ki figyelmünket, s iparkodjunk ezeket is mielőbb megszüntetni, hogy így eleje vétessék a nagyobb bajnak. Ha a betegség mégis beáll, a jó anya megkettőzteti gondosságát. A beteg gyermek ágyánál mutatja meg ő, hogy mily ropant akaratérőt, kitartást adott neki a természet. Mily hiven ecseteli Vida József az ápoló anyát e sorokban:

„Sötét szárnyán közelg az éjféli
Mindenki alszik vánkosán;
Csak egy nő virraszt ágya mellett,
Mint csillag fénye, halovány.

Fájdalma mély, miként a tenger,
S bánatja mint az árny, sötét;
Hisz anya ő, ki haldokolni
Látja egyetlen gyermekét.

De nem elég a gyermeket óvni és ápolni, szoktatni is kell őt, mert a mihez még a családban hozzászokik, ugyanaz válik később természetévé. Különösen fontos szerepe van a szoktatásnak mindaddig, míg a gyermek, elég okossá és képessé nem válik testi és lelki erőinek magára is józan használatára. Azért a jó anya már kicsiny korában is tisztaságra, rendre, mértékletességre s illemességre szoktatja gyermeket; edzi testét, s gyakorolja érzék- és beszédműszereit. Nem szabad tehát a gyermeket elkényeztetni; s a melyikben már feltételezhet némi értelmet és megfontolást, attól semmi rendetlenséget s illetlenséget ne tűrjön a gondos anya. Nagyon szegény kifogás az ilyen: „Majd ha nagy lesz, úgy sem teszi!“ A tapasztalás ellenkezőt bizonyít. A ki játékból meg-megütötte anyját, legtöbb esetben felnőtt korában is fölemelte szentségtörő kezét ellene.

Nem engedhető meg továbbá a gyermeknek a nyalánkság sem, mert ez szokott az ingyencségnek, mértékletlenségnek szülője lenni. De ellenkezőleg igen szép föladata a családnak, különösen az anyának, a gyermek érzék- és beszédműszereit gyakorolni. Az érzékműszerek közvetítők a test és lélek között. Nagyon befolyolnak a szellemi miveltség eszközlésére, s különösen a látás és hallás azok, melyek már a gyermekszobában is gyakorolhatók. Szoktassuk tehát a gyermekeket a szép tárgyakban és különösen zenében gyönyörködni. Vajmi édesen esik a kisdédnek a dajka, de főleg az anya altatódala, s a hű anya, ha csak teheti, nem is fosztja meg attól kisdédét. Hát a beszédműszerek képzése kevésbé fontos dolog volna-e?

Nem az anya-e itt is a főtényező? Nem tőle tanuljuk-e anyanyelvünket? Nem tőle tanuljuk-e az első dalt, az első imát? Nem az ő nevét ejti-e ki először a gyermek, midőn karjait ölelésre tárva, ajkát csókra nyújtva nehezen bár, de mégis kimondja: „mama!”

Mégis legszebb feladata az anyának a szív nemesítése. Nemes érzelmekben gazdag nőnek nemes kedélyű gyermekei szoktak lenni. Miért? Mert az anyának nem a tanítás, nem a fenytetés: hanem a szív-képzés igazi eleme. A jó anya példája és szava észrevétlen csepegteti magzatába a szívjótságot. Tőle tanul meg a gyermek szeretni, jámborul élni és hálásnak lenni. A széperzet, erkölcsi-érzelem, a szemérmesség, becsületérzet, kötelességérzet, tisztelet és kegyelet, hála és részvétel, honszerelem és istenfélelem mind magasztos érzelmek, s mind az anya által ültetnek a gyermeki kebelbe. Nagyon is igaza van tehát Spencer Herbertnek, midőn azt állítja, hogy: A jó anya fölér száz tanítóval is.“

A szív-képzéssel karöltve jár az akarat nemesítése, vagyis a jellem képzése. A jellemről mondja Smiles nagy hírű munkájában, hogy az a világ első nagy hatalmassága. Jellemet az anya, a család nem adhat, de lényegesen befoly annak irányára, különösen a példa által. E tekintetben különben elmondhatjuk, hogy az akarat erősítésére főleg az atya foly be. Tőle tanul a gyermek erélyt és jellemzi-lárdtságot, de az erkölcsös irányt hozzá főleg az anya adja meg.

Mindezekkel a család, leginkább az anya munkája által, előkészíti a gyermeket életének új szakára, az iskolai életre. De teendője még azután is elég marad a családnak, mert támogatnia kell az iskolát működésében. A változás ekkor is csak anynyi, hogy többé már nem kezeli egyedül, nem monopolizálja kizárólag a nevelést; hanem megosztja azt az iskolával, de azért koronkint továbbra is betölti a mutató hiányokat.

Ha így nevelünk, bárhová is vesse a sors a gyermeket, mindig kegyelettel fog az gondolni a családra, a mely neki legelső külvilága volt. Az édes anya pedig remegő örömmel zárja keblére haza-haza téző gyermekét, mert „lehet-e anyát meggyőzni arról, hogy gyermeke valahol boldogabb lehet, mint az ő karjai között.“ (Eötvös.)

Újat talán nem mondtam e sorokban, de vajba megérténé belőle minden család, minden anya,

hogy mily fontos dolog a nevelés, s mily hathatós tényezője annak a család.

Bárány J. Gyula.

Az énektanítás az elemi népiskolában.

IV.

A harmadik félórai tanításterv gyakorlati kivitele alkalmával az egy ütésű szünetjegy ismertetése és leírása, s annak kettős ütemben való használata; továbbá a második hangnak a „lá“ szóval való begyakorlása és két hangkörben való éneklése is megtörténvén, haladjunk tovább, de lássuk már az eddig tanultaknak gyakorlati hasznát is.*)

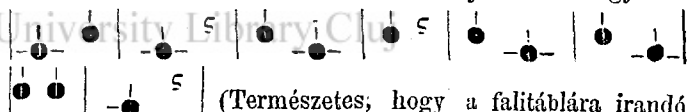
Negyedik félórai tanításterv.

A két hangnak a zenében használatni szokott betűkkel való elnevezése, s ének a két hangkörben, a hangjegyek vagy kóták használatával.

A tanításterv gyakorlati kivitele.

Figyelem, gyermekek! A múlt énekórán azt ígértem volt nektek, hogy a legközelebbi alkalommal már éneket tanulunk. Emlékeztek-e erre? (Mosolyogva felelik karban: igen). Be is váltom ígéretemet mindjárt, de szükség, hogy titeket előbb még valamire megtanítsalak, mert csak azután kezdhetünk az énektanuláshoz. Figyeljétek hát reám!

Felírok a falitáblára nektek néhány ütemet. Így ni:

 (Természetes, hogy a falitáblára irandó

eme nyolc ütem a már korábban megtanított kis vers dala; de ezt a gyermekek még nem tudják, s azt gondolják, hogy csak az eltanultak ismétlése). Számláljátok meg: hány ütemet irtam a falitáblára? (Megszámlálják a mutató pálca jelzésére s karban mondják: „nyolcat“). Jól van!

Mondjátok meg: ez melyik hangnak a jegye: („-●-“).

Az első hangnak. Hát ez? („●“) A másodiknak. Jól van! (Ily módon az ütemekben levő kótákat megneveztetem). Tanuljátok meg, gyermekek, hogy ezután az első hang jegyét vagy kótáját „c“-nek, a második hang jegyét vagy kótáját pedig „d“-nek nevezzük. Minek nevezzük az első hang jegyét vagy kótáját? (Karban felelik: „c“-nek). Hát a másodiknak a jegyét vagy kótáját? („d“-nek). Jól van!

Nevezétek meg most egymás után mindenik hang jegyét vagy kótáját! (Megnevezik s gyakorlás végett még párszor ismételik a mutató pálca jelzésére).

Énekeljétek el most kettős ütemveréssel egymás után mind a nyolc ütemet, a „lá“ szóval! (Eléneklük). Énekeljétek el úgy, hogy a hangjegyeknek vagy kótáknak nevét mondjátok!

*) A kiadó nyomda nem rendelkezvén az énekbeli hangjegyek vagy kóták nyomtatásához megkivántató eszközökkel, a múlt közleményben előforduló, s a leírástól eltérő szünetjegyek alakjáért elnézést kérek.

(A két hangkörben mind a hangtagolás, mind pedig az ütemverés és szünetjegy használata már korábban kellőleg begyakoroltatván, a gyermekek a kívánt módon azonnal eléneklik).

Jól van, gyermekek! Elég jól sikerült, hanem még egy párszor énekeljétek el, hogy annál jobban menjen aztán az énektanulás.

(Örömmel megteszik, de feszült figyelemmel várják, hogy mikor lesz már belőle ének).

Talán azt várjátok, hogy már éneket tanuljunk? (Karban felelik: igen). Nő, az is meglesz mindjárt, csak ne búsuljatok!

Hanem, lássam csak, melyik tudná elmondani azt a szép kis verset, a melyet tegnap a mező virágáról tanultunk? (Csaknem mindnyájan jelzik feltartott ujjaikkal). Mond el S. J. Mondja: „Harmatos, illatos a mező virága most.“ Többen elmondják egymás után, mert ezt előre jól be kellett tanítani).

Mondjátok el karban úgy, a mint ujjaimmal jelzem! (A hüvelykujj jelzésére mondják: „Harmatos“ a mutató ujja: „illatos“, s a nagy ujja: „a mező virága most.“) Jól van! Mondjátok el most tagolva; én ujjaimat jelzem minden tagra.

(Az irva-olvasás alkalmával a szóknak ily módon való tagolása is kellőleg begyakoroltatván, ezt is minden nehézség nélkül elmondják.) Jól van gyermekek; de már most tagoljátok ezen kis verset úgy, hogy minden hangjegyre vagy kótára egy szótagot mondjátok, s a kettős ütemet verjétek. Én a mutató pálcával jelzem a kótákat. (Párszor elmondják) Ez is jól van; hanem most próbáljátok meg ezen kis verset a hangjegyekre vagy kótákra kettős ütemveréssel elénekelni. Én most is jelzem a mutató vesszővel. (Eléneklük).

(Ha a hanglépcsőt vagy egy ütemben eltévesztenék, velök találtatom ki, hogy előre szokják meg a begyakorolt hangkörben és kótajegyeken a szövegnek önerejükön való eléneklését. Ily módon aztán kétségkívül sikerül, hogy a gyermekek eléneklük a szöveget is.) Jól van, gyermekek! Látjátok, most harmadszor már hiba nélkül sikerült! Énekeljétek el még egy párszor! (Eléneklük). Jól van; most már csakugyan jól sikerült! Látjátok, ti is tudtok már egy éneket kótára énekelni, s ha olyan jól igyekeztek ezután is, mint eddig, még többet is fogtok tanulni. Most vegyétek elő kis kótás könyveiteket, s míg a többi osztályval énekelünk, kótázzátok bele ezt az első éneket a falitábláról, hogy ezután abból énekeljétek ti is, mint a többi osztálybeliek.

Minden gyermeknek van egy ív vagy félív író papírból álló, nyolcadrétben összehajtott kis könyve, (a már jelzett kótáskönyv), melybe az ily módon betanított kis énekek dallamát szöveg nélkül leírják, vagy lekótázzák. Ez nem lesz nehéz, mert, a mint az eddigiékből is kivehető vala, mindenik tud már ennyit kótázni. De a dallam szövegét még most nem írják le, nehogy figyelmüket kénytelenek legyenek megosztani a szöveg és a kóták írása közt.

Ezért kell a szöveget előre jól betanítani s hangjegyekre vagy kótákra feltagoltatni. Nagyon természetes, hogy a már begyakorolt két hangkörben még több ily éneket is be kell tanítani,* s ily módon a gyermekek csakhamar annyira beléjőnek az éneklésbe, hogy ezen két hangkörben eső, bármely dallamra a szöveget egész készséggel és hiba nélkül rá tudják énekelni. Ekkor, de csakis ekkor lehet és kell a három hangkörbe átmenni. Ismétlem hát: „Lassan és biztosan haladj!“

*

*

*

Ime, ennyiben áll az eddig begyakorolt kettős hangkörnek gyakorlati haszna. Meglehet, sokak előtt csekélynek tetsző ezen valósággal felmutatott eredmény, de én teljesen meg vagyok vele elégedve, mert a kezdet nehézsége le van küzdve, s megértem, hogy az első korosztály az első éneket hangjegyekre vagy kótákra tanulta be.

Benedek Samu.

KISDEDNEVELÉSI ROVAT.

Néhány szó képezdénk tantervéről.

A „Nevelési szakközöny“ m. évi egyik számában elmondtam nézeteimet a kisednevelők képzése terén szerintem szükséges reformokról s a többek közt megemlítettem azt is, hogy most — az uralkodó divatot követve — a kisednevelő képezdékben átlag több gond fordítatik az elméleti, mint a gyakorlati képzésre, — annyira, hogy az előbbi, úgy szólván, az utóbbinak a rovására történik.

Későcskén bár, de a cél érdekében még elég jókor, mert hiszen még nincsen kisednevelési törvényünk, Komjáthi György barátom, a pesti orsz. kisednevelő-képezde egyik érdemes tanára, síkra száll érintett cikkem némelyik állítása ellen s a „Népnevelők lapja“ idei 7—8-ik számában különösen azt igyekszik kimutatni, hogy a képezdékben s ezek közt persze első sorban a pesti „országos“ (!) képezdében, (hát a többi nem országos?) nincsenek a növedékek a tantárgyakkal annyira túlterhelve, hogy a gyakorlati téren való foglalkozásra elégséges idő nem maradna, mert — úgy mond — naponként 4 órára terjedő elméleti előadások mellett öt órát foglalkoznak a növedékek a gyakorlati téren.

Mivel pedig megtámadott állításomat én a nők egészsége s a jövő generatio erőteljessége tekintetében igen fontosnak tartom s azt K. Gy. barátom érvei által még inkább megerősítve találok: épen most — a kisednevelőket képező intézetek ügyére is kiterjedő kisednevelési törv. javaslat tárgyalása előtt — nagyon időszerűnek vélem, a megtámadott állítást kissé bővebben kifejteni s nézeteimet az illetők becses figyelmébe ajánlani.

És itt egész őszinteséggel kifejezést adok azon meggyőződésemmek, hogy az a divatos áramlat, mely korunkban a nők képzése érdekében már a túlzásba esapott át,

*) E végre igen ajánlom azt a gyakorló könyvet, a melyet Sándor Domokos és Horváth Gyula közelebbről adtak ki. B.S.

nem csak a kisdednevelők képzése, de a tanítónők képzése terén is egészségi szempontból anynyira káros, sőt veszélyes, hogy ha e tekintetben így haladunk, s ha a nők tanítása érdekében a képezdék túlzásait a nők oktatására szolgáló másnemű tanintézetekben is meghonosítjuk — jót akaró, de rossz irányba terelt törekvéseink következményét a jövő generatio fogja megélni.

Ime kell-e erre nagyobb bizonyíték, mint K. úr állítása? A pesti képezdében — úgy mond — naponként 4 órát töltenek a növendékek a tanteremben, 5 órát pedig a gyakorlati intézetben, tehát naponként kilenc órát szobai rosz légben, szellemi munkával elterhelye s többnyire ülő helyzetben. De ezen kívül a gyakorlati téren szerzett tapasztalatokról magán naplót kell írniok, tervet készíteniok, nevelés-tani, nyelvtani, számtani teladványokat megoldaniok. Továbbá gyakorolniok kell magokat a rajzolásban és a hegedülésben; aztán van a növendékeknek önképző körük is, s az is egy esomó írásbeli munkával terheli el őket; szóval a rendes tanórákon kívül ülve, a szobában végzendő teendők ismét igénybe vesznek naponként 2-3 órát, tehát az a növendék 11—12 órát tölt naponként a szobában szellemi munkával. Már most gondoljuk ehhez, hogy a növendékek többnyire 15—16 évesek, tehát a nők testi kifejlődésének legeriticusabb idejét élik; ha azokat és ezt elgondoljuk és ha csak némi jártassággal is bírunk az egészségügyben: be kell látnunk, hogy a megtámadott felszólalás oly igazságot tartalmazott, a melyet nem lehet phrásisokkal agyonütni.

Fentebb a nőknek — az egészség rovására történő képzése tekintetében — általánosságban pálcát törtem a tanítónő-képezdék tanterve fölött is, de még szigorúbban el kell hogy ítéljem a kisdednevelő-képezdéket. Egyszer azért, mert a kisdednevelőnek sok tantárgyból (számтан, történet, földrajz stb.) csakugyan nincs szüksége anynyi ismeretre, mint a menyinyivel a tanítónőnek birnia kell és mi — kevés kivétellel — mégis mindazt tanítjuk, a mit a tanítónő-képezdében tanítanak. Sőt tanítjuk, mert tanítanunk kell a mi terjedelmes módszertanunkat, a mi jóval több tanórárt igényel, mint a népisk. oktatásban. De el kell itélnem tantervünket azért is, mert mi két tanév alatt akarjuk eltanítani mindazt, a mit a tanítónő-képezdékben három év alatt tanítanak s e mellett a kisdedekkel való foglalkozásnak igen fáradságos és sokféle ügyességet igénylő vezetésébe is — ugyan csak két év alatt — óhajtjuk begyakorolni növendékeinket.

A hiányos elemi oktatás miatt igen hézagossá ismertekkel, néha alig számba vehető előkészültséggel belépő ifjú növendékeinket, mindjárt a tanév kezdetén tudományokkal megterhelt szaktanárok fogadják. Mindenik a maga szakmájában ki akar tenni magáért, mindeniknek meg van a maga Steckenpferdje, mindenik zaklatja a növendékeket, hogy a kiszabott tananyagból jó vizsgát tehessen. Így van ez édes K. barátom nálatok is, így van mindenik képezdében s így is lesz mindaddig, a míg be nem látjuk, hogy nagyobb kincs a jó egészség a világ összes tudományánál.

Azt mondja továbbá az ellenvélemény írója, hogy naponként 5 óra elég a gyakorlati képzésre. Elég, sőt sok is

akkor, ha az a növendék nincs szellemileg kimerülve, hanem teljes nyugodtsággal foglalkozhatik a kis gyermekekkel. De ha annak a növendéknek négy előadásra kell készülnie, négy pensumot kell kidolgoznia: akkor bizony nem jár az esze a gyakorlati téren. Foglalkozhatik előtte a legügyesebb nevelő, nem figyel ő arra; hanem rettagve gondol a következő előadásra és arra a szégyenre, a mi éri akkor, ha a tanárnak nem ad jó feleletet. Mert jegyezzük meg magunknak, hogy a nőkben sokkal több a megszegés, gyenüléstől való félelem, mint a fi-tanulóknak, s ezen szép erényök aztán elvonja figyelmüket minden egyébtől.

Látjuk mi ennek a szép tantervnek a szomorú eredményét évről-évre. Azok a rózsapiros, egészséges, vidám képű, vidéki leányok, a kiket az első évben fölveszünk, milyen haloványok, beesett arcúak, és sokszor betegesek lesznek már a második évben. Nem lehet, de nem is szabad ezt a tapasztalást eltagadnunk; én legalább azt hiszem, hogy vétkeznénk, ha eltagadnók.

Aztán nem is mondtam én azt, hogy a gyakorlati képzésre nem jut elég óra, hanem mondtam és mondom, hogy a bő tanterv miait nem jut rá elég lelki erő. Mivel pedig a kisdednevelőknél csakugyan a gyakorlati képzettség a fődolog, alkudjunk meg a körülményekkel és úgy a tantárgyak számából, valamint azok terjedelméből vonjuk le mindazt, a mi levonható, mert a sokféle ismerettel nem bírő nő még lehet jó kisdednevelő, de az elbetegesedett nő, s az olyan, a melyik a szellemi munkában már kimerült, soha sem fog megfelelni ezen pályának.

Addig is, míg e tárgyra vonatkozó nézeteimet alkalmaslag bővebben kifejténém, föntartom mindazt, a mit a „Nev. szakközlöny“-ben a kisdednevelők képzéséről írtam.

Szabó Endre.

EGYLETI KÖZLEMÉNYEK.

A vallás-oktatás a népiskolában.

E tárgyban a „Kolozs-dobokamegyei tanker. tanító-testület“ a következő kérelmet intézte a közoktatási Miniszterhez:

„Nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi min. kir. Minister úr!

Az „Aradvidéki tanító-egylet“ közelebb egy emlékiratot terjesztett Nagyméltóságod elé, melyben a vallás-oktatás tárgyában eddig a hitoktatók részéről gyakorlott eljárásnak a nevelés- és oktatásban elveivel ellentétes voltát fölfajtván, azon kérelemmel járul Nagyméltóságod elé, „hogy méltóztatnék nagy hatású intézkedésével a vallás-oktatást oda segíteni, hogy ez az elemi iskola céljához, elveihöz és módozataihöz idomulhasson.“

Az aradvidéki tanító-egyletnek ezen emlékiratát tanító-testületünk nevelésügyi bizottsága s ennek előterjesztése alapján közp. választmánya is tüzetes tárgyalásra érdemestíté, mert mi is szomorúan tapasztaltuk, hogy a vallás-oktatás tekintetében a nevelés-oktatásban szabályaival homlokgyenest ellenkező eljárás alkalmaztatik. És a midőn az

emlékiratban felsorolt adatokat és érveket pontról-pontra taglaltuk, azon meggyőződésre jutottunk el, hogy a tőlünk távol, a haza más részében működő pályatársaink minden tekintetben ugyanazon tapasztalatokra alapítják kérelmeket, a melyek a vallás-oktatásra itt helyben napról-napra előtűnik is fölmerülnek; miből azon következtetésre kell eljutnunk, hogy a vallás-oktatás nem csak minálunk, hanem országszerte helytelen irányban alkalmaztatik s hogy ennél fogva ezen általános bajt csakis radikális eszközök alkalmazásával lehet elhárítani.

És e baj nem kisszerű, hanem olyan, a mely könnyen leronthatja az oktatás észszerű eszközzésének egyéb tantárgyak tanítása körében tapasztalható jó eredményét, mivel a míg a tanító, egyfelől igyekezik a gyermek értelmét kifejteni, másfelől a hitoktató a maga rendszerével igyekezik az értelem kifejlődését meggátolni.

Mert — miként az emlékirat mondja — igaz az, „hogy a vallástan anyagát nem veszik eszközül a hit és erkölcs érzelmeinek művelésére, hanem annak tudása egyenes cél s hagyományos elv a dogmát elismertetni. Igaz az, „hogy az a fejletlen gyermek, ki még a tárgyaknál, cselekvéseknél a természetes jelenségeket is alig foghatja fel, kiragadtatik az ész határaiból, értelmére a dogma elvont fogalmait erőltetik s képzelmét a biblia csodáival tömik.“ Igaz az, hogy az egyszerűről az összetettre, a tapasztalatról az elvontra történő fokozatos átmenet elvének mellőzésével a parancsolatoknak s a katekismus elvont tételeinek beemléztetésével kezdetik meg s többnyire mind végig ezen körben mozog a vallás-oktatás. Végül igaz az, „hogy a hittani és bibliai anyag és közlési mód a gyermek tehetségeinek fejlődését akadályozza s az elemi iskolát célja elérésében gátolja, sokszor a cél elérését lehetetlenné teszik.

De nem szándékunk az emlékiratnak a valóságból merített adatait s a mi igénytelen nézetünkkel is egyező nyomós érvelését Nagyméltóságod előtt ismételni, s ha mindazonáltal az emlékirat által tolmácsolt kérelemnek még egy indokát tiszteletteljesen megemlíteni bátorkodunk: ezt csak azért teszszük, mert oly nézetnek vélünk ezzel kifejezést adni, melyet aradvidéki pályatársaink emlékiratában nem találtunk föl.

A vallás-tanítás rendezése kérdésében ugyanis igen fontos indok gyanánt magaslik ki az emlékiratnak azon pontja, mely a tanítványoknak a vallástanból történő megbuktatására vonatkozik. Mert valóban megdöb-

bentő adat a vallástan tanításának célszerűtlenségére vonatkozólag azon körülmény, hogy a hitoktatók a vallástanból sokszor olyan tanítványokat buktatnak meg, a kik példás erkölcsi viselet mellett egyéb tantárgyakban kielégítő, vagy éppen jeles előmenetelt tanúsítottak s nagyon igaz, hogy az ekként megbuktatott gyermek az osztály ismétlésénél kedvezetten keres nyughatalan elméjének szorakozást, s elhanyagolva magát, gyakran jövőjét kockáztatja, — és ezáltal — miként az emlékirat találóan megjegyzi — „veszítettünk egy embert, mert nem nevelhettük fölvilágosult elveink szerint.“ Valóban, ha arra gondolunk, hogy korunk paedagogiai irányára mily homályt vetend egykoron az, hogy az elemi iskolában megbuktatjuk, tehát megbüntetjük a gyermeket azért, a mit hinni, érezni kell; nem tartóztathatjuk vissza magunkat azon kérdés fölvetésétől: vajjon nem érkezett-e már el az ideje annak, hogy a vallástan a népoktatási tanintézetekben kivétessék azon tantárgyak sorából, a melyekből a felsőbb osztályba átléptetés kérdésénél figyelembe veendő osztályzat adatik?

Mi azonban nem szándékozunk bővebb fejtegetésébe bocsátkozni azon teendőknél, melyek a vallás-oktatás célszerűbb átalakítása céljából szükségesek; mert meg vagyunk győződve arról, hogy Nagyméltóságod magtalálандja azt a leghelyesebb utat, mely a különböző érdekek megsértése nélkül a vallás-oktatás tekintetében is elvezetend a neveléstan követelményeinek megfelelő irányhoz.

A midőn tehát kijelentjük, hogy az aradvidéki tanítóegyletnek a vallás-oktatás ügyében Nagyméltóságodhoz benyújtott emlékirata tartalmát egész terjedelmében magunké-
vá teszszük, a népoktatásügy tökélyesbítése érdekében a magunk részéről is mély tisztelettel esedezőnk Nagyméltóságod előtt az iránt:

„hogy méltóztatnék nagy hatású intézkedésével a vallás-oktatást oda segíteni, hogy az az elemi oktatás céljához, elveihez és módoszataihoz idomíttasék.“

Mely alázatos kérelmünk kifejezése után, mély tisztelettel maradunk, Kolozsvárt, a „Kolozs-dobokamegyei tanker. tanító-testület“ választmányának 1876. évi február 5-dikén tartott üléséből

Nagyméltóságodnak

alázatos szolgálai:

Paal Ferenc,
a tantestület elnöke.

Szabó Endre,
a tantestület titkára.

T Á R S A

A görvélykór (scrophula) terjedése.

(Dr Niemeyer után szabadon).

(Befejező közlemény).

(V. K.) A második ok, a mi leginkább befoly a test nedvei megrontására, s így legtöbb anyagot is szolgáltató a görvélykór előállítására és terjedésére: a bőr ápolásának elhanyagolása.

A menyinyit árt a rossz levegő a gyermekeknek, majd anynyit árt az, hogy nem mossuk eleget, s nem fürösztjük elégszer őket. Pedig e tekintetben anynyival gondo-

sabbaknak kellene lennünk, mert a rossz levegőtől amúgy sem zárhatjuk el mindig és egészen szegényeket.

De ha már annak rontó hatásától nem is óvakodhatunk eléggé, az igenis módunkban áll, hogy e rossz hatást némileg ellensúlyozzuk, vagy legalább mérsékeljük. Erre pedig legtöbbet tehetünk a test gyakori mosogatása és fürösztgetése által. Mert a gyakori mosogatás és fürdés, — kivált ha erre langyos vizet használunk — megnyitja és tisztán tartja a test felbőreinek likacsait, s így szabad utat hagy és készít azoknak a rossz és felesleges nedveknek, a

melyektől a legtermészetesebb úton — a rendes kipárolgás útján — igyekszik megszabadulni a test.

Hogy e tekintetben mennyit tehet a gondos mosogatás és gyakori fürösztés, ezt egészen szembeszökőleg mutatja az, hogy a kis gyermekeken vagy éppen nem mutatkozik, vagy legalább nem üt ki a szkrofula addig, a míg naponként rendszeren fürösztik. Pedig, ha születésével hozná magával mindenik a bajt, annak éppen a születés után kelene legélénkebben nyilvánulnia, — feltéve, hogy azután, a mint nő a gyermek, mindig több és több gondot fordítanak épsége és egészsége megóvására.

De éppen az a baj, hogy az „öröklött nyavalya“ gondolatával egészen eltöltik az anyák a fejüket, s arra nem is gondolnak, hogy születése után is szívhat magába elég rozszat gyermekük. Vagy ha gondolnak is, csak úgy gondolnak rá, hogy nincs köszönet benne. Például, ha megkérünk egy-egy kis gyerekes anyát, hogy mikor és hányszor vitte ki babáját a friss levegőre, bizonyosan ezzel felel rá a legtöbb: „Ugyan, az istenért, mit gondol az orvos úr? ... Hát soha sem, — hiszen ott künn halálra hűthetné a szegényke magát, s aztán — még nincs is megkeresztelve!“

Igy vagyunk a fürösztéssel is. Ha kibontanak reggel egy kis gyermeket a polyából, és az nem kapál vagy rugdos azonnal hevesen, vagy nem néz élénk tekintettel az anyjára, hanem hátra vagy jobbra, balra csüggeszti fejét, már bizonyosan felteszi magában az anya és a dajka: „nó ezt ma nem fürösztjük meg, mert bizonyosan beteg!“ Arra nem is gondolnak, hogy jöhet az a bádgyatság onnan is, hogy a szegényke nagyon is be volt szorítva a polyájába az éjszaka, vagy onnan, hogy a nagy beburkolás miatt nem kaphatott elég friss levegőt. De ha már ezért szenvedett, mért szenvedtessék még azzal is, hogy elvonják a jótékony hatású fürdőtől. Hiszen a fürdés a test nedvei tisztán tartására anynyira szükséges, hogy bátran el lehet mondani, hogy a ki egyáltalában nem fürdik, maga magát teszi beteggé, s így e hanyagságával életét rövidíti.

S ha valakinek, úgy különösen a schrophulásnak van szüksége a gyakori fürdésre, s illetőleg fürösztésre. Igen, mert nála kell leginkább elősegíteni a test rozsz nedvei kipárolgatását. Ezért hiszszük is, hogy nem sokára eljön az az idő, a melyben a szülők, a kik tűnődve kérdezik: honnan van az, hogy a mi gyermekünk schrophulás, pedig a mi családukból senki sem volt az?“ — ezt a feleletet kapják e kérdésre, és pedig éppen orvos szájából: „onnan, hogy elhanyagoltátok a fürösztését!“

Az igaz, hogy a mikor már nagyobb a gyermek, akkor már könnyebben nélkülözheti a gyakori fürdést. Igen, mert ekkor már többet mozog és fürdik az isten szabad levegőjében. Ezért oly egészséges a legtöbb nagyobbacska paraszt gyermek, ha télen és tavasszal talán soha sem fürösztik is meg. De ezt ne vegyék követendő példának a miveltebb szülők abban a tekintetben, hogy ezért már — a nyarat kivéve — ők se fürösztessék soha se nagyobb gyermekeiket. Fürösztés bizony azokat is, ha nem is minden nap, de legalább minden héten, télen s általában olyankor is, a mikor a szabadban magokra nem fürödhetnek. Fürösztés, mert csak ezzel ellensúlyozhatják a rontó hatását annak a sok rozsz levegőnek, a mit oly bőséggel színek magukba a ritkán szellőztetett szobákban, vagy a még rozszabb levegőjű iskolákban!

A harmadik előidéző és terjesztő oka a szkrofulának az, a mit röviden túltartásnak vagy zabáltatásnak (Verfütterung) nevezhetünk. És már ezen okra is, habár csak egyoldalulag is, de mégis rámutatott a betegség első leírója, Darwin is. Ő ugyanis, mint e közlemény első feléből emlékezhethetünk, a túlságos sok burgonya-

fogyasztásba kereste és állapította meg e kór egyik előidéző okát. S valóban áll is, hogy a burgonya, kivált ha nagy mértékben és csaknem egyedüli tápszernek használják, nagyon is elbetegesíti a test nedveit. Inkább csak mellékétel biz e, s ilyen gyanánt is inkább csak a felnőtteknek vagy azoknak a gyermekeknek való, a kiknek sok és élénk mozgásban részük. Egyébiránt — kellő mértékletességgel élve — e tápszer sem szolgáltat semmi közelebbi okot a szkrofula előállítására, s a szegényebb nép körében is csak azért vonta kiválólag magára az orvosok figyelmét, mert nem egy szegény család heteken, sőt hónapokon át — más meg más alakban — csaknem kizárólag burgonyával él. Ellenben a jobb módú családok gyermekei egész éven át is alig vesznek szájukba burgonyát, s mégis megkapják a szkrofulát. Meg, mert van ennek az előbb vázoltakon kívül még más előidéző oka itt is. Ha a szegényebb nép körében gyakran a sovány koszt, a módosoknál már éppen az ellenkezője — a túltömés — árt e tekintetben. S ez anynyival veszedelmesebb, mert az örökösen szobában ülő s beteges nedvű gyermekekben, már csak unalomból is, igen gyakran egész betegséggé fejlődik ki a nagytütség, a melyet a gondos szülőknek még mérsékelniök kellene, nem pedig túltöméssel fokozniök. Hanem ennek megfigyelése helyett hányszor halljuk az anyák szájából: „oh, ez a kis étel még nem árthat meg, — hiszen, imé, milyen jó étvágygal eszik a gyermek! — Eszik, mert adnak neki anynyit, a míg egészen torkig eszi magát . . .“

De nemcsak a sok, hanem a rozsz is árthat a tápszerekből. Ilyen rozsz pedig az a sok — úgynevezett — pót-tápszer és mesterséges táp-kivonat, a mikkel a kis gyermekeknek leginkább megfelelő, valódi tápszert — a tejet — már egészen kezdik kiszorítani a gyermekek köréből. Szoptatni ma már szinte nem is divat, dajkát sem igen tartanak; hanem ott vannak a tápszer-gyárok, a kurozslók és patikák, felnevelik azok is a gyermekeket! Ha pedig egy kissé ezek mellett is betegesen cseperedik fel a csecsemő, ezen is segít a találékony mama, vagy papa. Jól tartja nyers hússal, tojás sárgájával és borral, — hadd épüljön, azaz, hadd terjedjen benne még jobban is a kóranyag.

Örizzkedjetez e kurozslóktól anyák, s neveljetez a leg-egyszerűbb és legtermészetesebb módon gyermekeiteket!

VEGYESEK.

— Az egyetemes tanító-gyűlés 50-es bizottsága közelebből a következő felhívást bocsátott ki: „Magyarország néptanítóihoz és tanító-egyesületeihez! Tisztelt kartársak! Ámbár egyetemes gyűlésünk 50-es bizottságának teljes jegyzőkönyve a „Népnevelők Lapja“-nak mult évi számában közzététetett, — mégis kötelességünknek tartjuk annak 1874. május 16-án kelt azon határozatát az érdeklődők figyelmébe ajánlani, mely a 12-ik pontban foglaltatik s így szól: „A bizottság a III-ik egyetemes tan. gyűlés tárgyaúl egyelőre a következőket hozza javaslatba: 1. Az orsz. egyesülésre vonatkozó 100-as bizottság alakítása 2. Az Eötvös-alap. 3. A felnőttek oktatása. 4. Az iskolai takarékpénztárak kérdése. 5. A kézimunka oktatásának a népiskolában leendő általános meghonosítása. — S midőn e kérdések tanulmányozását és megvitátását az ország összes tantestületeinek figyelmébe ajánlja, felhívja egyszersmind azokat, kik e kérdések egyike vagy másika iránt különös érdekeltséggel viseltetnének, hogy arra vonatkozó nézeteiket tájékoztatásul sajtó útján közölni sziveskedjenek. A midőn tehát ezen pontban foglaltakat a tisztelt kartársak figyelmébe ajánlanók, felhívjuk önöket az 50-es bizottság határozata szerint, hogy a nevezett kérdésekre vonatkozó egyetemi

avagy testületi határozati javaslatokat az 50-es bizottság elnökéhez, Simay István aradi polgári iskolai igazgató úrhoz, minél előbb beküldendő szíveskedjenek, azon tárgyak jegyzékével együtt, melyeket részükről az említettek kívül a III-ik egyetemes gyűlés tárgyaiul felvételni ohajtanak, hogy így az ötvenes bizottság azon helyzetben legyen, miként a III-ik egyetemes gyűlés idejét nyugodtan és készen várhassa — A III-ik egyetemes tanítói gyűlés feladata nem kisebb, mint volt a II-iké. Csak lelkiismeretes működés, folytonos munkálkodás terem sikert. Hazánk néptanítóinak nagy része szép tevékenységet fejtett ki 1873 óta; de még sokan vannak a közönbösek. Munkára hát! Saját magunk s a nemzet érdeke hí a munkára. Ki volna az, kit tette nem buzdít nemzetének java! Isten velünk! Budapest 1876. február 22-én. Lakits Vendel, jegyző. Peterfy Sándor, az 50-es bizottság szűkebb albizottságának elnöke.

— Ugyancsak az 50-es bizottság, a múlt febr. hó 1-én tartott ülésében elhatározta, hogy felhívja Magyarországnéptanítóit: működjenek oda, hogy ezentúl évenként minden népoktatási intézetben ünnepeltessék meg Deák Ferenc születésének napja (október 17-e). E felhívásnak (budapesti pályatársaink anynyiban már eleget is tettek, hogy egy gyűlésükön kimondták, hogy ezután minden évben a főváros minden egyes népiskolájában megünneplik Deák F. születése napját. Városunkban — már t. i. itt Kolozsvárt — nem hoztak ugyan a tanféléreket ily, a jövőre meszsze kiható határozatokat, de azért nálunk is csaknem minden tanintézet szentelt, vagy alkalomszerűleg szentel ezután néhány kegyeletes percet a „haza bölcse“ emlékezetének.

— A népiskolai hatóságokról szóló törvényjavaslatra, a melyet lapunk múlt évi folyama 19-ik számában ismertettünk, a közoktatásügyi bizottság nem régtartott ülésében Molnár Aladár és Csengery Antal figyelemre méltó módosításokat jelentettek be. Ezek közül a Molnár A. módosításai — rövid vázlatban — a következők: „Az egész ország vármegyék szerint osztandó tankerületekre, a melyekbe a megyék területén fekvő kir. városok is besorozandók, — kivéve az ország fővárosát, Budapestet — a mely magára alkot egy külön tankerületet; továbbá néhány kisebb megyét, a melyekből több is sorozható ugyanazon tankerületbe. A megyei, népiskolai tanfelügyelőket a vallás és közoktatási miniszter nevezi ki az oktatáshoz és igazgatáshoz értő oly egyénekből, a kik vagy a tanítói (tanári) pályán gyakorlatilag foglalkozva tüntették ki e tekintetben magukat, vagy az e célra szervezendő vizsgáló bizottságtól — sikerrel letett vizsgálat folytán — oklevelet nyertek a tanfelügyelőségre. Egy tanfelügyelő csak egy tankerületben alkalmazható, de kivételesen és ideiglenesen bármelyik más kerületben is megbízható e teendőkkel. A hol a tankerület oly nagy, hogy a tanfelügyelő a rajta levő iskolákat e miatt évenként legalább kétszer meg nem látogathatná, ez esetben egy vagy két segédet is nyerhet maga mellé, a felügyelet gyakorlására alkalmas és erre jogosított egyénekből. Az ily segédek kivül még tiszteletbeli iskolalátogatókat is nevezhet ki egyes környékekbe a miniszter, a kik ott az iskolákat látogassák s a tanfelügyelőnek segédkezzenek. Ezek ezért fizetést nem húznak, de utazási és irodai költségük megtérítetik.“ Nevezetes módosítás még a Molnár javaslatában az, hogy „a felekezeti tanodák tantervüket és tankönyveiket kötelesek bemutatni a tanfelügyelőnek, a ki a felekezeti tanodákba is hármikor beléphet s az osztályokban a tanítás alatt is jelen lehet. Ily alkalommal megnézi a tanításra használt kézi könyveket s taneszközöket; végire jár, hogy a törvényben rendelt tantárgyak mily kiterjedésben taníttatnak és hogy az illetékes hatóság által megállított tanterv szerint történik-e a tanítás; továbbá iparkodik megismerni a tanító képességét és tanítási módját,“ stb. stb. Végre gondoskodva van e

módosító javaslatban arról is, hogy a tanfelügyelő azon községi hatóság vagy járási tisztviselő ellen, a melyik az ő rendelkezési végrehajtásában vagy a maga, törvényes teendői végzésében mulasztást követne el. fegyelmi eljárást indíttathasson. — A Csengery Antal módosító javaslata kizárólag a fővárosról szól s itt az iskolatanács helyére külön közoktatási bizottságot ajánl. A mint a politikai lapokból értesültünk, a közokt. miniszter úr e módosítások főbb tételeit elfogadta és saját javaslatát ezek értelmében újra fogja dolgozni. Annak idején nem mulasztjuk el ez újra dolgozott javaslatot pályatársainkkal tülzetesen megismertetni. Addig is melegen üdvözöljük — legnagyobb részben szükséges és valóban gyakorlatias — módosításáért különösen a tevékeny Molnár Aladárt, a ki e módosítások benyújtásával alkalmat adott arra, hogy a miniszter úr eredeti javaslatánál, a mely kissé talán igen is hirtelenében készült, minden tekintetben teljesebb és gyakorlatiasabb javaslattal léphessen fel ez ügyben — annak idején — a törvényhozó testület előtt.

— Az „Eötvös-alapgyűjtő központi bizottság“ — a a „Népnevelők Lapja“ f. évi 9-ik számában, tüzetes jelentést tett közzé e bizottság eddigi működéséről s az Eötvös-alap ez idő szerinti állásáról. A midőn ezt közzé tette, újabban is felhívta Magyarországnéptanítóit ez alap gyarapítására. A bizottságnak az eddig befolyt összegekről szóló első hivatalos kimutatása a következő: „1 Az egyetemes gyűlést szervező bizottsága adománya 100 frt. 2. A II-dik egyetemes gyűlés naplójának szarkesztői díja felajánlatván P. S. szerkesztő által 200 frt. 3. Dupe Péter, a nemzeti színház rendes tagjának gyűjtése 25 fr. 4. Az „Országos izraelita tan. egyeslet“ adománya 20 frt. 5. Mandl Mór budapesti kereskedő adománya 20 frt. 6. Varga István nagy-kőrösi tanító adománya 10 frt. 7. György Aladár gyűjtése Budapestről 100 frt. 8. Dr. Tavassy Lajos, a II-dik egyet. tan. gyűlés korrelnökének adománya 10 frt. 9. Gyergyánffy István államképezdei ig. tan. gyűjtése 20 frt. 25 kr. 10. Az erdélyi bethleni állami népiskola gyűjtése 24 frt. 11. A nyiregyházi ev. tanítók évdiája 3 frt. 12. Lux Ede budapesti evang. tanító adománya 20 frt. 13. Péterfy Sándor gyűjtése Budapestről 2 frt. 50 kr. 14. Német Ferenc szombathelyi tanító adománya 2 frt. 60 kr. 15. Róller Mátyás polg. isk. igazgató gyűjtése Budapestről 12 frt. 16. Örley János ig. tan. gyűjtése Budapestről 5 frt. 17. Bauman József ig. tan. gyűjtése Budapestről 6 frt. 80 kr. 18. Vajdaly Gusztáv ig. tan. gyűjtése Budapestről 2 frt. 16 kr. 19. A „Ceglédvidéki tanító-egylet“ tagjainak tagdíja 23 frt. 75 kr. 20. A „Ceglédvidéki tanító-egylet“ gyűjtése (adomány) 4 frt. 50 kr. 21. Bércy Gusztáv adománya Budapestről 10 frt. 22. Müller S. salgótarjáni tan. gyűjtő ivén adomány 31 frt. 30 kr. 23. Müller salgótarjáni tanító tagdíja 3 frt. 24. Főtiszt. Szabó József püspök kegyes adománya 10 frt. 25. A „Székesfehérvári kath. tanító-egylet“ adománya 5 frt. 26. Pécs-Bányatelepről Fuchs Ádám gyűjtése 8 frt. 27. Pécs-Bányatelepről Fuchs Ádám adománya 4 frt. 28. A budapest-lipótvárosi tan. kör gyűjtése 17 frt. 29. Főtiszt. Lichtensteiger Ferenc apát-kanonok kegyes adománya 5 frt. 30. Alsó-Lendváról Csókás György polg. isk. igazgatan. gyűjtése évi járulékokban 5 frt. 31. Alsó-Lendváról Csókás György polg. isk. igazgatan. adományban 2 frt. 32. Stettina Ilona képezdei tnr. gyűjtése évi járulékokban 13 frt. 33. Stettina Ilona képezdei tnr. hegyes adományokban 12 frt. 34. Antonovics János kegyes adománya 5 frt. 35. Csókey János f. v. igazg. tan. gyűjtőívén évdiákban 5 frt. 36. Csia István Brassó vidékéről évdiáj 9 frt. Befolyt a pénztárba ez ideig: 755 frt. 86 kr. Budapest, 1876. február 10-én. Péterfy Sándor, elnök. Komjáthy György, titkár. Örley János pénztárnok.

Felelős szerkesztő: VÁRADI KÁROLY.